

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»**

**Τασούλα Τσιλιμένη
Νικόλαος Γραίκος
Λεωνίδα Καίσαρης
Μάνια Καπλάνογλου**

**Ανθολόγιο Λογοτεχνικών
Κειμένων**

Το δελφίνι

Α΄ & Β΄ Δημοτικού

5ος τόμος

**Ανθολόγιο Λογοτεχνικών
Κειμένων
Α΄ & Β΄ Δημοτικού
Το δελφίνι**

5ος τόμος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου**

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού
με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το
Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Τασούλα Τσιλιμένη,
Λέκτ. του Πανεπ. Θεσσαλίας
Νικόλαος Γραίκος, Εκπ/κός
Λεων. Καίσαρης, Εκπ/κός
Μάνια Καπλάνογλου,
Επίκ. Καθ. του Παν. Αιγαίου

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Αλέξανδρος Ακριτόπουλος,
Λέκτ. Πανεπ. Δ. Μακεδονίας
Ι. Μπάκανος, Σχ. Σύμβουλος
Ηλ. Αναγνώστου, Σχ. Σύμβ.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Βασιλική Λαμπίτση,
Σκιτσογράφος-Εικον/φος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Θεόδ. Τάσιος, Φιλόλογος

ΥΠΕΥΘ. ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

**Π. Μπερερής, Χ. Παπαρίζος
Σύμβ. του Παιδ. Ινστιτούτου**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

**Νικολέττα Γκλιάου, Μόνιμη
Πάρ. του Παιδ. Ινστιτούτου**

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

**Αλέξης Κυριτσόπουλος,
Εικαστικός καλλιτέχνης**

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤ. ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS Γραφ. Τέχνες Α.Ε.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»**

**Τασούλα Τσιλιμένη
Νικόλαος Γραΐκος
Λεωνίδα Καίσαρης
Μάνια Καπλάνογλου**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ**

**Ανθολόγιο Λογοτεχνικών
Κειμένων
Α΄ & Β΄ Δημοτικού**

Το δελφίνι

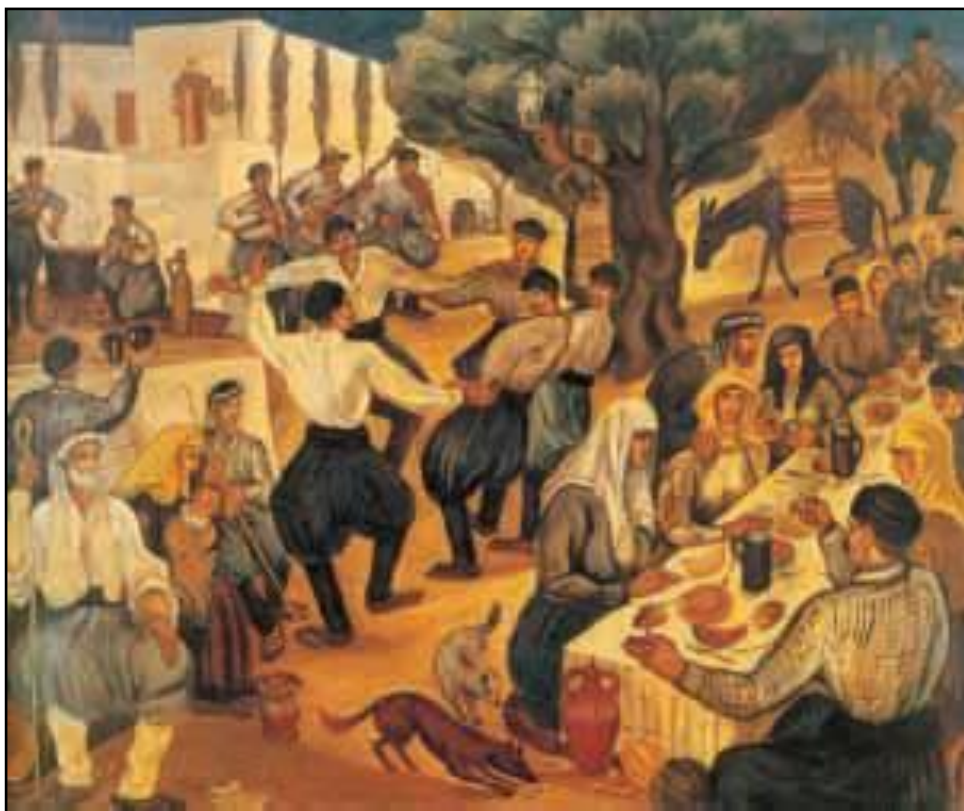
5ος τόμος

Η προσαρμογή του βιβλίου έγινε από την Ομάδα ανάπτυξης ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού προσβάσιμου από αμβλύωπες μαθητές, του έργου «Σχεδιασμός και Ανάπτυξη προσβάσιμου εκπαιδευτικού και εποπτικού υλικού για μαθητές με αναπηρίες – Οριζόντια Πράξη».

Με κλαρίνα και με ντέφια
με λαούτα και βιολιά
θα χορέψουμε στ' αλώνι
νέοι, γέροι και παιδιά.

Δημοτικό τραγούδι

Πολύκλειτος Ρέγκος,
«Σκυριανό πανηγύρι»

Ο Μέγας Αλέξανδρος και το Καταραμένο φίδι

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Αξιότιμοι κύριοι, κυρίες μου και παιδιά. Έχουμε παράσταση τον Αλέξανδρο το Μακεδόνα και το καταραμένο φίδι. Καθίστε, απόψε θα ξεποδαριαστούμε στο γλέντι. Θα φάμε, θα πιούμε και νηστικοί θα κοιμηθούμε. Ας πάω κι εγώ τώρα να ετοιμάσω την παράσταση.

**(Ο Καραγκιόζης φεύγει.
Ακούγεται το τραγούδι του
Χατζηαβάτη και εμφανίζεται
ο ίδιος).**

**ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Ακούσατε,
ακούσατε! αγάδες, πασά-
δες, ντερβισάδες, Ρώσοι,
Πρώσσοι, Μπόερες, Οθω-
μανοί... Άγγλοι, Γάλλοι,
Πορτογάλοι, Σέρβοι,
Ρουμάνοι, Πολουνοί! ...**

**ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: (Μέσα από
την καλύβα μ' ένα
χασμουρητό). Ποιος
ουρλιάζει όξω απ' την
παράγκα μου και θα μου**

**ξυπνήσει την οικογένεια, ο
γρουσούζης!...**

**ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Ακούσατε,
ακούσατε...**

**ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Να, που να
δαγκώσεις τη γλώσσα σου,
γρουσούζη!**

**ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Κατά
διαταγήν του πολυχρο-
νεμένου μας πασά, όποιος
σκοτώσει...**

**ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Που να
λυσσάξεις, τζαναμπέτη...
Φέρε εδώ αυτόνε...**

**ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Θα πάρει
τη βεζυροπούλα για
σύζυγο, εκατό λίρες**

μπαξίσι και μετά το θάνατο του πασά θα λαμβάνει και τον θρόνον. (Συγχρόνως πέφτει στο κεφάλι του ένα καταβρεχτήρι*). Πω, πω... και δάγκωσα τη γλώσσα μου...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: (Βγαίνοντας έξω απ' την παράγκα). Τι έχεις, μωρέ γρουσουζή, και ουρλιάζεις απ' έξω απ' την καλύβα μου σαν караβίσιος σκύλος;

---

*καταβρεχτήρι: ποτιστήρι

**ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Φτου,
φτου... Να, βρε παιδάκι
μου, τελαλώ* .**

**ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Και τι είσαι
κόκορας και λαλάς;**

**ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Τελαλώ,
είπα. Μήπως είσαι εύκολος
να τελαλήσουμε μαζί; Θα
πάρουμε τέσσερις λίρες -
δυο εσύ, δυο εγώ.**

**ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Αν είναι για
λίρες, τότε πάμε! ...**

***τελαλώ: ανακοινώνω κάτι
στον κόσμο με δυνατή
φωνή**

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Άκου,
λοιπόν, τι θα λες. Ό,τι λέω
εγώ θα λες κι εσύ:

"Ακούσατε, ακούσατε! ..."

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Αυτά τ'
ακούσαμε. Παρακάτω.

(Ο Χατζηαβάτης επαναλαμβάνει τα προηγούμενα).

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Εεε... σιγά,
μωρέ! Ένα τσουβάλι λόγια
μια χαψιά τα 'κανες. Ένα
ένα.

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Κατά
διαταγήν του πασά...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Η συνταγή
του πατσά... είναι...

**ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Όποιος
φονεύσει...**

**ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Όποιος
χωνέψει...**

**ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Τον κατά-
ραμένο όφη* ...**

**ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Το
σκουριασμένο κόφτη...**

**ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Θα παίρνει
εκατό λίρες μπαξίσι* ...**

**ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Θα τρώει
ξύλο που θ' αξίζει...**

---

*όφη / όφης: φίδι

*μπαξίσι: φιλοδώρημα

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Τη βεζυροπούλα για σύζυγο...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Θα παίρνει διαζύγιο...

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Και μετά το θάνατο του πασά θα λαμβάνει και τον θρόνον...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Αφού φουσκώσει απ' τον πατσά, θα διαβάσει την εφημερίδα τον "ΧΡΟΝΟΝ".

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Λοιπόν, καλή δουλειά, Καραγκιόζη, και καλή αντάμωση.

Ευγένιος
Σπαθάρης

«Θα φάμε, θα πιούμε και νηστικοί θα κοιμηθούμε!» Τι εννοεί με αυτά τα λόγια ο Καραγκιόζης;

Μπορείς να ονομάσεις καθεμιά από τις παρακάτω φιγούρες; Ποιες άλλες από το Θέατρο Σκιών γνωρίζεις; Φτιάξε όποια σου αρέσει.

Παροιμίες*

Ευχή γονιού αγόραζε
και στα βουνά περπάτα

Το μήλο κάτω από
τη μηλιά θα πέσει.

Μετά τη βροχή
βγαίνει ο ήλιος.

---

*παροιμίες: σύντομες
φράσεις με κρυμμένο
νόημα, που άλλο λένε κι
άλλο εννοούν

**Η αλεπού δέκα χρόνων
και το αλεπουδάκι
έντεκα.**

Γλωσσοδέτες*

**Άσπρη πέτρα ξέξασπρη
κι απ' τον ήλιο
ξεξασπρότερη**

**Πίτα σπανακόπιτα
σπανακολαδόπιτα.**

***γλωσσοδέτες: φράσεις
που πρέπει να πεις χωρίς
να μπερδευτείς**

Αφού συζητήσετε στην τάξη για τη σημασία των παροιμιών, σκεφτείτε παραδείγματα από τη σχολική ζωή, στα οποία θα ταίριαζαν κάποιες από αυτές.

Γνωρίζεις κάποια παροιμία; Από ποιον την άκουσες και πού; Γνωρίζεις τι σημαίνει;

Δημιουργήστε ένα άλμπουμ με παροιμίες και γλωσσοδέτες, που θα συγκεντρώσετε από τους παππούδες και τις γιαγιάδες της γειτονιάς σας.

Ζωγράφισε ό,τι θέλεις για μια παροιμία ή έναν γλωσσοδέτη που θα διαλέξεις.

[Οι τηγανίτες του Τραγοπόδη]

Το ζώο προχωρούσε αργά
αργά κι ο Λάμπης πίσω του
με το σκούφο του χαμηλά
στ' αυτιά και τα χέρια χωμέ-
να στις τσέπες, ώσπου
φτάσανε στο Ξέφωτο, κο-
ντά στο δάσος. Το φεγγάρι
είχε ανέβει τώρα στον ου-
ρανό κι ασήμωνε δέντρα
και κλαδιά με το φως του.
Κι εκεί που περπατούσανε,
βλέπει ξαφνικά το παιδί ένα
πράγμα, χλαπ! να πηδάει
στο σαμάρι του μουλαριού,

**ανάμεσα στα δυο σακιά με
το αλεύρι. Το μουλάρι τρό-
μαξε κι άρχισε να τρέχει.**

**- Σιγά σιγά, φιλαράκο μου,
ακούστηκε τότε μια
φωνίτσα ψιλή και δυο
χεράκια τριχωτά έπιασαν
το καπίστρι* και το
σταμάτησαν, ένα κεφάλι
γύρισε πίσω και κοίταξε το
παιδί.**

**- Γεια σου Λάμπη! φώναξε
χαρούμενα.**

---

*καπίστρι: χαλινάρι

**Ο Λάμπης είδε στο φως του
φεγγαριού ένα κοντό
ανθρωπάκι με τριχωτό
μούτρο, μεγάλο στόμα και
δυο ματάκια που
μπιρμπιλίζανε* γεμάτα
πονηριά και στη στιγμή
κατάλαβε τι ήταν.**

**«Δυστυχία μου», είπε
μέσα του, «καλικάντζαρος!»
κι έκλεισε το στόμα του
σφιχτά.**

**- Καλικάντζαρος, μάλιστα!
είπε αυτός, σαν να**

***μπιρμπιλίζανε:
παιχνίδιζαν**

**κατάλαβε τι συλλογίστηκε
το παιδί. Φοβήθηκες;**

**Μα ο Λάμπης δεν άνοιξε
το στόμα του ν' απαντήσει.**

**- Φοβάσαι, Λάμπη; ρώτησε
πάλι ο καλικάντζαρος.**

Μιλιά ο Λάμπης.

**- Γιατί τρόμαξες, δε μ'
ακούς;**

**- Δε..., δε θα μου κάνεις
κακό; ψιθύρισε τέλος ο
Λάμπης ξεψυχισμένα.**

**- Κακό; Και γιατί να σου
κάνω κακό; είπε ο
καλικάντζαρος.**

- Δε...δε...δε θα μου πάρεις τη μιλιά; ρώτησε τρομαγμένος ο Λάμπης.

- Χι, χι, χι...να σου πάρω τη μιλιά; γέλασε με την καρδιά του ο καλικάντζαρος. Αμή, εγώ ο κακομοίρης κάνω πώς και πώς να βρω κανένα να κουβεντιάσω, που στενοχωριέμαι μόνος μου στις ερημιές, κι εσύ λες να σου πάρω η μιλιά; Τι να την κάνω τη μιλιά σου, Λάμπη μου; Η δική μου με φτάνει και με παραφτάνει.

Μίλα ελεύθερα, δεν έχεις τίποτα να φοβηθείς από μένα!

Του Λάμπη πήγε η καρδιά του στον τόπο της κι είπε μέσα του: «Ωραία! ... να που είδα και καλικάντζαρο! ... τυχερός είμαι!»

- Πώς σε λένε; ρώτησε τότε ξεθαρρεμένος.

- Τραγοπόδη! Εξαιτίας των ποδαριών μου που είναι τραγίσια, είπε ο καλικάντζαρος.

- Ω! δε φαίνεται πολύ, φώναξε ο Λάμπης. Αν μάλιστα δε μου το 'λεγες,

**ούτε θα το πρόσεχα
καθόλου. Τα μάτια σου
όμως είναι πολύ έξυπνα και
καταλαβαίνει κανείς πως το
μυαλό σου είναι ανθρωπινό.
Ο Τραγοπόδης ευχαριστή-
θηκε μ' αυτά τα λόγια.**

**- Είσαι ευγενικό παιδί,
Λάμπη, είπε. Και μια που το
'φέρε η τύχη να γνωρι-
στούμε, πες μου τι πράγμα
θέλεις να σου κάνω.**

**Ο Λάμπης συλλογίστηκε
πάλι κάμποση ώρα.**

**- Τότε αυτό που θέλω πιο
πολύ είναι να γίνει καλά η
θεια- Μαριώ, η γειτόνισσά**

μας. Είναι άρρωστη πολλές μέρες τώρα κι έχει δυο μικρά παιδιά. Την αγαπάμε πολύ τη θεια-Μαριώ. Τα βράδια έρχεται σπίτι μας και κάθε χρόνο σαν απόψε, την Παραμονή, ψήνουμε μαζί τις τηγανίτες στο τζάκι και λέμε παραμύθια.

- Λάμπη, είπε ο Τραγοπόδης, βλέπω πως δεν είσαι μονάχα ευγενικό παιδί, μα και καλό, κι είμαι ευχαριστημένος που σε γνώρισα. Αυτό που ζητάς θα γίνει. Εμένα όμως τι θα μου δώσεις; Γιατί κάτι πρέπει

**να μου δώσεις κι εσύ, έτσι
είναι ο νόμος των
καλικάντζαρων.**

**Ο Λάμπης έξυσε το
κεφάλι του.**

**- Τι να σου δώσω; έκανε.
Θέλεις το λάστιχό μου; είναι
καινούριο.**

**- Όχι, είπε ο Τραγοπόδης,
δε μου χρειάζεται. Θα μου
δώσεις πέντε τηγανίτες
μεγάλες και καλοψημένες
με μπόλικο μέλι απάνω.
Σύμφωνοι;**

**- Σύμφωνοι! φώναξε ο
Λάμπης ολόχαρος, που
γλίτωσε το λάστιχό του.**

Όμως πού θα σε βρω να σου τις δώσω;

- Θα τις βάλεις τα μεσάνυχτα έξω στο πεζούλι της αυλής σας κι εγώ θα 'ρθω να τις πάρω. Και τώρα, γεια σου, πάω λιγάκι στο μύλο του μπαρμπα - Σταύρου. Κι όπως η θεια - Σταύραινα είναι αφηρημένη πού και πού, θα καταφέρω να της αρπάξω καμιά σπανακόπιτα.

- Γεια σου, Τραγοπόδη, είπε ο Λάμπης.

Ο καλικάντζαρος με δυο πηδήματα πέρασε το

ξέφωτο και χώθηκε στο δάσος κι ο Λάμπης με το μουλάρι του τράβηξε κατά το χωριό. Σαν έφτασε στο σπίτι του, ξεφόρτωσε το αλεύρι, πήγε το μουλάρι στο στάβλο κι ύστερα μαζί με τον πατέρα του έμπασαν τα σακιά στο σπίτι. Η Ασημούλα ζύμωσε γρήγορα γρήγορα κι έβαλε το ζυμάρι κοντά στη φωτιά ν' ανεβεί. Κι όταν ανέβηκε και φούσκωσε και ξεχειλίστηκε στη λεκάνη, η μάνα έστησε το τηγάνι στη φωτιά και η Ασημούλα κάθισε δίπλα

στο σοφρά* κι άρχισε να πλάθει τις τηγανίτες.

Ο νους του Λάμπη ήταν αλλού.

«Λες να με γέλασε ο καλικάντζαρος;» έλεγε μέσα του και καθόταν

στο σκαμνάκι του αμίλητος και συλλογισμένος.

Πέρασε κάμποση ώρα. Κι έξαφνα... έξαφνα η πόρτα άνοιξε βιαστικά κι η θεια - Μαριώ μπήκε μέσα

---

*σοφράς: χαμηλό τραπέζι

**γελαστή, τυλιγμένη στο
μάλλινο σάλι της. Πίσω
ακολουθούσανε τα παιδιά
της.**

**- Θεια-Μαριώ! φώναξε ο
Λάμπης ολόχαρος κι έτρεξε
να βάλει ένα σκαμνί στη
γωνιά. Θεια - Μαριώ καλω-
σόρισες! Είσαι καλά τώρα;
- Καλά, παιδάκι μου, είπε η
θεια - Μαριώ με χαμόγελο,
καλώς σας βρήκα!**

**Και κάθισε στο σκαμνί
της.**

**Τα παιδιά γύρω στο
σοφρά πλάθανε τηγανίτες.
Η Ασημούλα έπλαθε**

**ανθρωπάκια και κουλου-
ράκια και τα παιδιά της
θειας - Μαριώς πλάθανε
μαργαρίτες και μπαστου-
νάκια. Κι ο Λάμπης έπλασε
πέντε μεγάλες τηγανίτες,
που ψηθήκανε και
ροδοκοκκινίσανε μέσα στο
λάδι τους. Τις μέλωσε ο
ίδιος καλά καλά, τις έβαλε
σ' ένα πιατάκι και πήγε και
τις άφησε έξω, στο πεζούλι
της αυλής.**

**- Τραγοπόδη, είπε, σου
'φερα τις τηγανίτες σου! Δε
με γέλασες! Σ' ευχαριστώ!**

- Και μπήκε μέσα στην
κάμαρα για ν' ακούσει το
παραμύθι.

Πιπίνα Τσιμικάλη

**Γιατί ο καλικάντζαρος
αντάμειψε τον Λάμπη;**

**Τι έχεις ακούσει εσύ για
τους καλικάντζαρους και
από πού το έχεις μάθει;**

**Ρώτησε τον παππού, και τη
γιαγιά να σου πουν τι
πίστευαν γι' αυτούς οι
άνθρωποι τα παλαιότερα
χρονιά.**

**Ο Τραγοπόδης οφείλει
το όνομά του στα πόδια
του. Ζωγράφισε μια παρέα
καλικάντζαρων και δώσε
στον καθένα κάποιο όνομα
που να έχει σχέση με ένα
χαρακτηριστικό του.**

Χελιδόνισμα

Την πρώτη μέρα του Μάρτη
τα παιδιά επισκέπτονται τα
σπίτια τραγουδώντας το
τραγούδι της Χελιδόνας για
να δείξουν το τέλος του
χειμώνα και τον ερχομό
της άνοιξης.

Ήρθε, ήρθε χελιδόνα,
ήρθε κι άλλη μεληδόνα,
κάθισε και λάλησε,
και γλυκά κελάηδησε:
«Μάρτη, Μάρτη μου καλέ,
και Φλεβάρη φοβερέ,

Στις παρακάτω εικόνες, αυτής και της άλλης σελίδας, βλέπεις τη «Χελιδόνα». Μπορείς να φτιάξεις τη δική σου και την πρώτη μέρα του Μάρτη να πεις τα κάλαντα.

**β. «Χελιδόνα»
από τη Θεσσαλία**

α. «Χελιδόνισμα» από την Αγριανή Σερρών

**Αν ρωτήσεις τους γονείς,
τους παππούδες ή και
άλλους μεγαλύτερους, θα
σου πουν και άλλα
τραγούδια (κάλαντα) που
λέγανε, όταν ήταν παιδιά.**

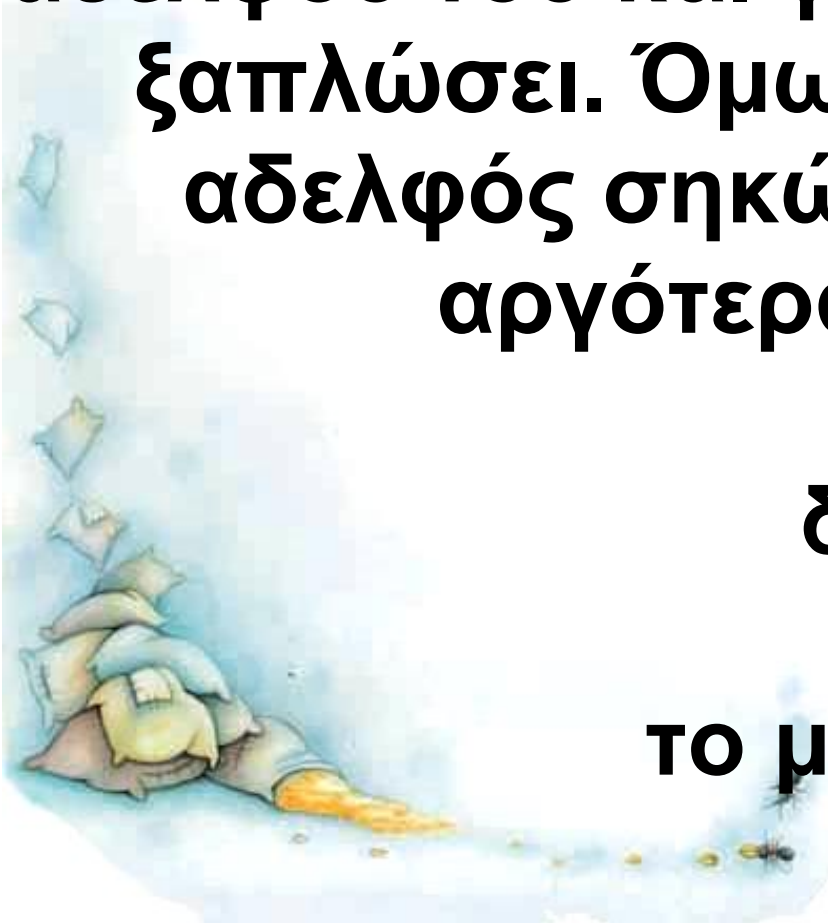
**Παρόμοια τραγούδια
μπορείς να βρεις σε
διάφορα CD, όπως στην
Περπερούνα και άλλα
τραγούδια του λαού μας για
παιδιά της Δόμνας Σαμίου.**

Τα δύο αδέρφια

Δύο αδέρφια καλλιεργούσαν μαζί ένα κομμάτι γης και μοιράζονταν τη σοδειά. Ένα βράδυ που ο καθένας ετοιμαζόταν να αποθηκεύσει το μερίδιό του, ο ένας από τους δύο αδερφούς σκέφτηκε και είπε:

- Ο αδερφός μου είναι παντρεμένος και έχει δυο παιδιά. Αυτό του προκαλεί έγνοιες και έξοδα που εγώ δεν έχω. Επομένως εκείνος

**έχει περισσότερη ανάγκη
αυτή τη σοδειά από εμένα.
Θα του μεταφέρω μερικά
σακιά στα κρυφά. Επειδή
ξέρω καλά ότι αν του το
προτείνω, θα αρνηθεί.
Σηκώθηκε, κουβάλησε μερι-
κά σακιά στον αχυρώνα του
αδελφού του και γύρισε να
ξαπλώσει. Όμως ο άλλος
αδελφός σηκώθηκε λίγο
αργότερα και είπε:
- Δεν είναι
δίκαιο εγώ
να έχω
το μισό σιτάρι**

από το χωράφι μας. Ο αδερφός μου δεν έχει γνωρίσει ακόμα τις χαρές της οικογενειακής ζωής. Έχει ανάγκη να βγαίνει και να διασκεδάζει, πράγματα που κοστίζουν ακριβά. Θα του μεταφέρω επομένως ένα μέρος του σιταριού μου.

Σηκώθηκε λοιπόν για να μεταφέρει μερικά σακιά σιταριού στο γειτονικό αχυρώνα.

Το επόμενο πρωί, ο καθένας από τους αδερφούς έμεινε έκπληκτος, επειδή βρήκε στον

αχυρώνα του την ίδια ποσότητα σιταριού με την προηγούμενη.

Κάθε χρόνο, την εποχή της συγκομιδής, ξανάρχιζαν το ίδιο. Και ποτέ δεν μπορούσαν να καταλάβουν με ποιο μαγικό τρόπο ο αριθμός των σακιών ήταν πάντα ο ίδιος.

**Παραμύθι από
τη Μέση Ανατολή**

**Θυμάσαι να έχεις δώσει
κι εσύ κάτι σε κάποιον
άλλο, αντί να το κρατήσεις
για τον εαυτό σου;**

**Ρώτα τον παππού ή τη
γιαγιά σου να σου πουν
ιστορίες από τον καιρό του
θερισμού στην εποχή τους.**

**Βάλε στη σωστή σειρά
τις εικόνες για να δείξεις
πώς από το σιτάρι
φτιάχνουμε ψωμί.**

Λίχνισμα

Άλεσμα

Αλώνισμα

← **Έργο του
Θεόφιλου
Χατζημιχαήλ**

Ψήσιμο

Θερισμός

Ζύμωμα

Αινίγματα*

Μικρή μικρή νοικοκερά*
μεγάλη πίτα κάνει.

Τι είναι;

***αινίγματα**: σύντομες φράσεις, που μέσα από την περιγραφή ενός πράγματος σε καλούν να μαντέψεις κάτι άλλο

***νοικοκερά**: νοικοκυρά

**Πράσινο παλάτι, κόκκινα
λουλούδια και μαύροι
καλόγεροι κάθονται μέσα.**

Τι είναι;

**Πάπλωμα παπλωματίζει,
πα* στη γη χαμοκυλιέται,
πιο πολλές φορές
μουγκρίζει.**

Τι είναι;

---

*πα:πάνω

**Μια βαρκούλα φορτωμένη
στη σπηλίτσα πάει και
μπαίνει.**

Τι είναι;

Πρόβλημα

**Ο παπάς κι η παπαδιά,
ο Γιάννης κι η Μαρία,
έξι αυγά ψήσανε
και φάγανε από τρία.**

Παιχνίδι με αινίγματα:
Χωριστείτε σε τέσσερις ομάδες. Κάθε ομάδα θα πρέπει να εικονογραφήσει ένα αίνιγμα με τη λύση του σε ξεχωριστά κομμάτια χαρτί. Τοποθετήστε τις ζωγραφιές σας στο ταμπλό της τάξης ανακατεμένες. Μετά προσπαθήστε να ταιριάξετε τις ζωγραφιές των αινιγμάτων με τις λύσεις τους. Το παιχνίδι τελειώνει, όταν βρείτε όλες τις σωστές λύσεις.

**Αφού βρεις πόσα είναι
τα πρόσωπα του προβλή-
ματος που μοιράζονται τα
αυγά, ένωσε με μία γραμμή
αυτά που έφαγε ο καθένας
τους.**

**παπα
Γιάννης**

**παπαδιά
Μαρία**

Στον κομπιούτερ τικι-τικι γυροφέρνει το ποντίκι

Θέτη Χορτιάτη

Σοφία Ζαραμπούκα
[Αστρογάτος]

Κύριε Ντεσιμπέλ...

**Να λιγώνειται στο κλάμα
το μικρό μου το αδερφάκι,
έξω κομπρεσέρ, καμιόνια,
μια Γιαμάχα, Καβασάκι,
πάνω ραδιοτσιρίδες
που σου σπαν τις
ωτοασπίδες***

---

*ωτοασπίδες: ειδικό κάλυμμα των αυτιών για να μην ακούμε δυνατούς θορύβους

**κι ένα στερεοφωνικό,
φονικό
να κουνιέται**

**ο πολυέλαιος,
κύριε Ντεσιμπέλ μου,
έλεος!**

**Και το βίντεο των κάτω
στη διαπασών* να παίζει
μια ταινία, δράση όλο,
να «ξυπνούν»**

οι Κογκολέζοι.

***στη διαπασών: στην πιο
δυνατή ένταση**

Η κυρία η από πλάι
δυνατά σαν πολυβόλο,
να μιλάει, να μιλάει,
κι εγώ πού 'μαθα πως
τάχα
είν' η σιωπή χρυσάφι...
κύριε Ντεσιμπέλ, νισάφι*!

Δημήτρης Μανθόπουλος

---

*νισάφι: φτάνει πια!

**Ποιους ενοχλητικούς
θορύβους ακούει το
παιδάκι στο ποίημα;**

**Ο Αλεξάντερ Γκράχαμ
Μπελ ήταν ένας επιστήμο-
νας που ασχολήθηκε με
τους ήχους. Αργότερα
άλλοι επιστήμονες όταν
θέλησαν να μετρήσουν την
ένταση των ήχων, δηλαδή
το πόσο δυνατά φτάνουν
στα αυτιά μας οι διάφοροι
ήχοι, κατασκεύασαν μια**

«σκάλα» ήχων. Στη βάση της σκάλας έβαλαν τους πιο αδύναμους ήχους. Κάθε σκαλοπάτι έδειχνε έναν βαθμό Ντεσιμπέλ.

Παρατήρησε στην εικόνα των δύο επόμενων σελίδων ότι όσο ανεβαίνουμε τη «σκάλα» τόσο πιο δυνατοί είναι οι ήχοι.

Οι αριθμοί δείχνουν τη δύναμη του ήχου, δηλαδή τους βαθμούς Ντεσιμπέλ (db)

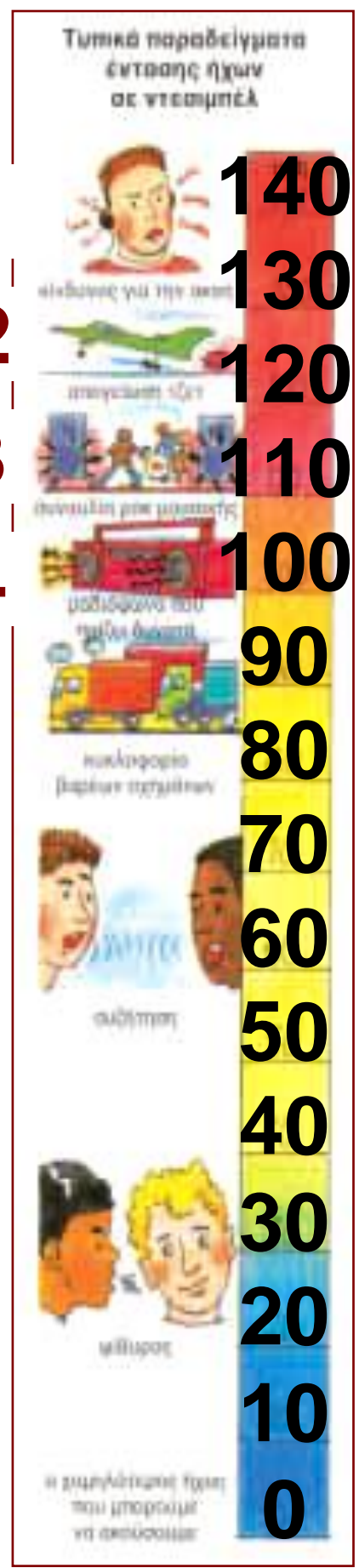
Τυπικά παραδείγματα έντασης ήχων σε ντεσιμπέλ

1. κίνδυνος για την ακοή

2. απογείωση τζετ

3. συναυλία ροκ μουσικής

4. ραδιόφωνο που παίζει δυνατά

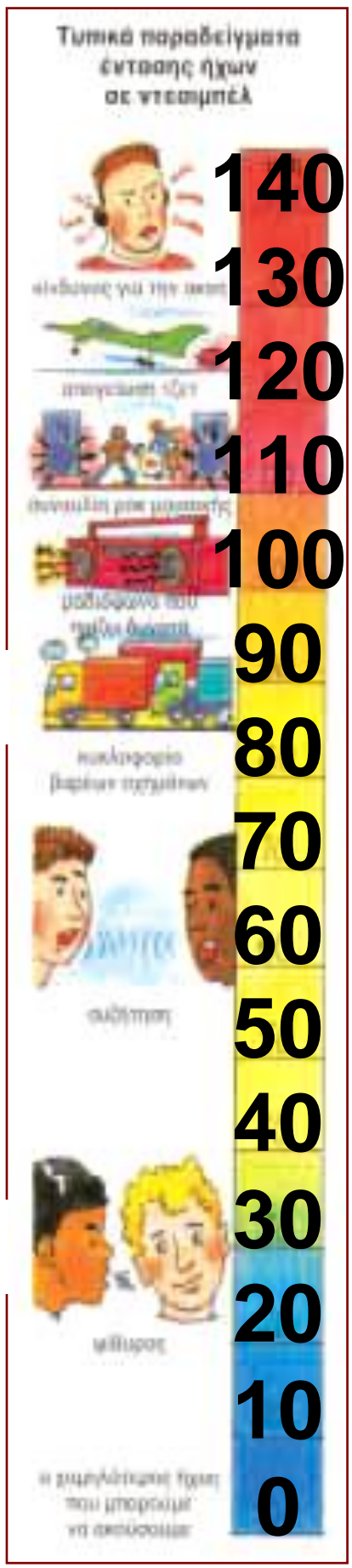
5 .κυκλοφορία βαρέων οχημάτων

6. συζήτηση

7. ψίθυρος

8. ο χαμηλότερος ήχος που μπορούμε να ακούσουμε

Διάφοροι ήχοι ανάλογα με την έντασή τους σε ντεσιμπέλ

**Με το μαγνητοφωνάκι
σου ηχογράφησε θορύβους
της γειτονιάς σου και μετά
παίξε με τους συμμαθητές
σου το παιχνίδι της
αναγνώρισής τους.**

Η ηλεκτρική σκούπα και η λαχτάρα των δύο φίλων

Ο Καρυδάκης, ένα μικρό
καρύδι και η Ζαχαρούλα,
ένας τόσοσ δα κόκκος
ζάχαρης, συναντιούνται
όταν η κυρία Μαριάννα
αποφασίζει να κάνει
καρυδόπιτα. Γίνονται φίλοι
και επειδή θέλουν να
γυρίσουν τον κόσμο, το
σκάνε από τη λεκάνη. Με
έναν πήδο βρίσκονται στο
πάτωμα και τότε αρχίζουν οι
περιπέτειες.

Ξ ύπνησαν από τον τρομαχτικό θόρυβο της ηλεκτρικής σκούπας. Πάνω κάτω, πάνω κάτω, η κυρία Μαριάννα την περνούσε στα χαλιά κι εκείνη ρουφούσε ό,τι έβρισκε στο δρόμο της. Τρομοκρατημένη η Ζαχαρούλα σφιχταγκάλιασε τον Καρυδάκη. Μα ο Καρυδάκης δε φοβήθηκε λιγότερο.

- Φαίνεται δεν είναι τυχερό μας να γνωρίσουμε τον κόσμο. Όπου να 'ναι αυτό το θηρίο θα μας καταπιεί, είπε.

**Δεν τους έφτανε η τρομά-
ρα του θανάτου που τους
πλησίαζε, πήραν κι άλλη
λαχτάρα. Μια στρογγυλή,
κρυστάλλινη μπαλίτσα
ξεκόλλησε από τον
πολυέλαιο κι έπεσε κάτω με
τέτοια φόρα, που αν τους
έβρισκε, θα τελείωνε η
ιστορία μια ώρα αρχύτερα,
αφού δε θα υπήρχε πια
Καρυδάκης και Ζαχαρούλα.**

Ευτυχώς δεν έπεσε πάνω τους, αλλά πολύ κοντά τους. Και όχι μόνο αυτό! Με τη φόρα που είχε τίναξε το χαλί γύρω, τίναξε τον Καρυδάκη με τη Ζαχαρούλα και βρέθηκαν - τι τυχεροί που ήταν - πάνω στην ηλεκτρική σκούπα.

Βέβαια δεν πέρασαν και τόσο ευχάριστα. Η κυρία Μαριάννα πήγαινε τη σκούπα πάνω κάτω, πάνω κάτω! Η Ζαχαρούλα ζαλίστηκε. Ο Καρυδάκης τα έβλεπε όλα γύρω του να χοροπηδούν. Χρειαζόταν

μεγάλη προσπάθεια για να κρατηθούν και να μην καταρακυλήσουν.

Η κυρία Μαριάννα αφού καθάρισε το χαλί του σαλονιού, προχώρησε για να καθαρίσει το χαλί του καθιστικού. Ευτυχώς εκείνη τη στιγμή χτύπησε το τηλέφωνο. Άφησε κάτω κοντά στην ανοιχτή πόρτα τη σκούπα κι έτρεξε να το σηκώσει.

Χωρίς να χάσουν καιρό αν και ήταν ζαλισμένοι και καταφοβισμένοι, οι δυο φίλοι έπιασαν σφιχτά τα

**χέρια, μέτρησαν ως το τρία,
έβαλαν όλη τους την
καρυδοζαχαρένια δύναμη,
πήδηξαν και βρέθηκαν έξω
από το σπίτι!**

Φιλίτσα Χατζηχάννα

**Τι νομίζεις ότι συνέβη
στους δυο ήρωες της
ιστορίας μόλις βγήκαν έξω
από το σπίτι; Χωριστείτε σε
ομάδες και συνεχίστε την
ιστορία. Μετά κάθε ομάδα
ας αφηγηθεί τη δική της.**

Αν είχες μια ηλεκτρική σκούπα που θα μπορούσε να «εξαφανίζει» τα πάντα, τι ή ποιον θα ζητούσες να ρουφήξει και γιατί;

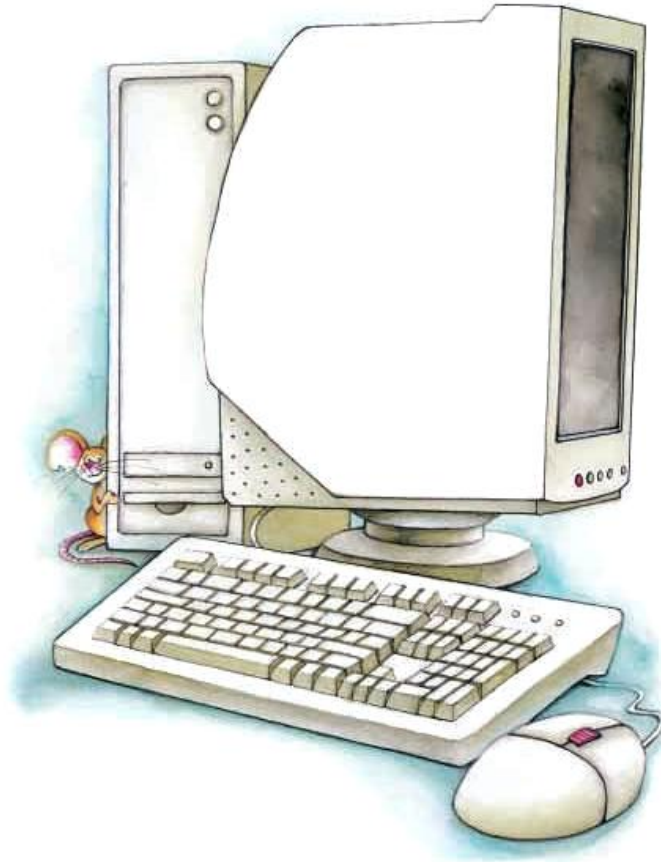

Η σκούπα και το τηλέφωνο είναι δυο συσκευές που υπάρχουν συνήθως στα σημερινά σπίτια. Ποιες άλλες συσκευές έχει το σπίτι σου; Με τους συμμαθητές σου φτιάξε έναν κατάλογο με αυτές.

Χωριστείτε σε ομάδες και καθεμία ας διαλέξει να μιμηθεί με ήχους και κινήσεις κάποια ηλεκτρική συσκευή του σπιτιού. Παρουσιάστε τις μιμήσεις σας και προσπαθήστε να ανακαλύψετε τις συσκευές που μιμούνται οι άλλοι.

Ο υπολογιστής μου

**Στον κομπιούτερ τικι - τικι
γυροφέρνει το ποντίκι
πάει με το δικό μου χέρι
ψάχνω να 'βρω πόσα ξέρει**

**αν τα θέλω, μου μαθαίνει
από μένα περιμένει
καύσιμά του το μυαλό μου
το γεμίζω για καλό μου**

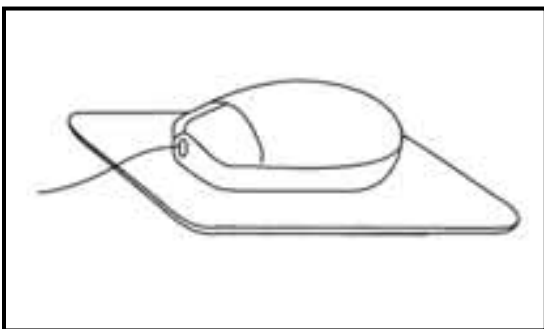

**είναι άξιος βοηθός μου
φίλη μηχανή του κόσμου
τάχα, θα μπορούσε η
γνώση
και καρδούλα να του
δώσει;**

Θέτη Χορτιάτη

Αν ήσουν εσύ ο κατασκευαστής των υπολογιστών, πώς αλλιώς θα ονόμαζες το «ποντίκι»; Δικαιολόγησε την ονομασία που θα του δώσεις. Ρώτησε γι' αυτό και τους συμμαθητές σου.

**Το ποντίκι
του υπολογιστή**

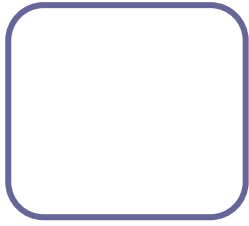
Στάσου μπροστά στην οθόνη ενός υπολογιστή. Παρατήρησε τα «εικονίδια» της οθόνης. Κάνε με το ποντίκι «κλικ» στα παρακάτω «εικονίδια». Τι θα συμβεί;

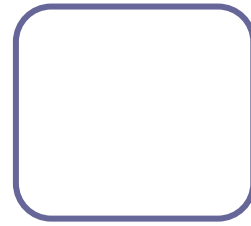
πίσω

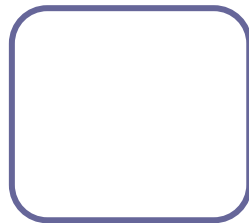
Μπορείς να ζωγραφίσεις δικά σου «εικονίδια» για τις παρακάτω εργασίες του υπολογιστή σου;

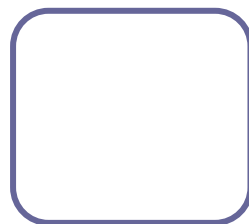
**Ακούω
Μουσική**

**Κλείνω τον
υπολογιστή**

**Βλέπω τις αγαπημένες
μου φωτογραφίες**

Σχεδιάζω

Ο σαλίγκαρος βγαίνει αμαξάδα

**- Αχ, δείτε! Δείτε! Η βροχή
σταμάτησε, κι ο κυρ
Σαλίγκαρος μπήκε στ'
αμαξάκι του να πάει
αμαξάδα.**

**- Μπικ! Μπικ! Κορνάρει
να τον δουν οι φίλοι του.
Μπικ! Μπικ και καμαρώνει.
Μα της τροχαίας τα σήματα
ούτε που τα κοιτά.**

**Περνά με το πορτοκαλί.
Δε σταματά στο κόκκινο.
Και μπικ! μπικ! συνέχεια
κορνάρει.**

**Κι όλοι γυρνούν, τον βλέ-
πουνε. Πώς τον προσέ-
χουν! Τι καλά! Ως κι ο τρο-
χονόμος, που φρρρ! φρρρ!
με τη σφυρίχτρα του σφυρί-
ζει και τον σταματά.**

**Γελά ο κυρ Σαλίγκαρος,
κορδώνεται. Κι όπως ο
τροχονόμος τον ζυγώνει
σκέπτεται όλο χαρά:**

**- Αχ, φαίνεται θα
μου δώσουν
το βραβείο του
πιο καλού οδηγού!**

**Πως θα τον γράψει ο τροχο-
νόμος για παράβαση και θα**

**πληρώσει πρόστιμο ούτε
που το βάζει με το νου.**

Ζωή Κανάβα

**Ποιο είναι το λάθος
του κυρ Σαλίγκαρου;**

**Τι «βραβείο» νομίζεις
ότι ταιριάζει στον κυρ
Σαλίγκαρο;**

Στον πίνακα παρατήρησε τα χρώματα και τα σχήματα και συζήτησε με τους συμμαθητές σου τον τρόπο με τον οποίο ο καλλιτέχνης ζωγράφισε ένα ατύχημα με αυτοκίνητο. Ζωγράφισε κι εσύ ή διηγήσου ένα ατύχημα.

Δ. Μυταράς, «Το ατύχημα»

Το ρολόι της Μάρως

Ένα ρολόι ήθελε η Μάρω.
Ένα μικρό ρολόι δικό της
και τίποτ' άλλο. Η μαμά
όμως, έλεγε πως έπρεπε
πρώτα να μάθει την ώρα.
Και την ώρα η Μάρω δεν
την ήξερε... Προσπάθησε
κάποτε να τη μάθει, μα της
φάνηκε δύσκολη. Αν είχε,
ωστόσο, ένα ρολόι με
λουράκι κόκκινο,
που να το φοράει
στο χέρι και να
κάνει ΤΙΚ-ΤΑΚ

**όταν τ' ακουμπούσε στ'
αφτί, σίγουρα θα μάθαινε
να λέει την ώρα - και
γρήγορα μάλιστα.**

**Έτσι νόμιζε η Μάρω, έτσι
νόμιζε κι η γιαγιά. Και της
χάρισε ένα ρολόι στα γενέ-
θλιά της, ίδιο σαν εκείνο
που ονειρευόταν.**

**- Έλα τώρα, καημένη, μην
κάνεις έτσι, είπε ύστερα η
γιαγιά στη μαμά, που δε
φαινόταν και τόσο ευχαρι-
στημένη. Δεν είναι δα και
τόσο σπουδαίο. Ένα
παιδικό ρολογάκι... Χαρά
στο πράγμα. Ήταν**

άλλωστε, τόσο φτηνό... Και να δεις που τώρα το παιδί θα μάθει να μας λέει και τι ώρα είναι.

Το παιδί ήταν η Μάρω. Κι η Μάρω – ε, τώρα δε γινόταν αλλιώς – έπρεπε να τη μάθει την ώρα. Κόντευε, άλλωστε, να γίνει έξι χρονών. Δεν ήταν πια και κανένα μωρό!

Η αδελφή της, η Ντίνα, που είναι μεγάλη, της έδειξε πρώτα τις ώρες τις στρογγυλές:

Όταν ο μικρός δείκτης

είναι στο 1 και ο μεγάλος στο 12, η ώρα είναι μία ακριβώς.

Όταν ο μικρός δείκτης είναι στο 2 και ο μεγάλος στο 12, η ώρα είναι δύο ακριβώς.

Όταν ο μικρός δείκτης είναι στο 3 και ο μεγάλος στο 12, η ώρα είναι τρεις ακριβώς – και πάει λέγοντας...

Πολύ εύκολο! Κατάλαβε αμέσως η Μάρω. Φτάνει το μεγάλο να δείχνει δώδεκα

και τότε το μικρό μας λέει τι ώρα είναι. Ξέρει, λοιπόν, τώρα να πει πότε είναι πέντε ακριβώς, πότε εφτά, πότε οκτώ και πότε ό,τι άλλο «ακριβώς» τη ρωτήσετε. Και σε λίγο θα μάθει και τα «παρά τέταρτο» και τα «και δέκα» και τα «παρά πέντε» κι όλα εκείνα τα περίεργα πράγματα που λένε κάθε τόσο οι μεγάλοι και κάνουν την ώρα να είναι δύσκολη.

Πετούσε, λοιπόν, από τη χαρά της! Πετούσε, γιατί

δεν ήξερε ακόμα, η
καημένη, τις λαχτάρες που
την περίμεναν...

Λότη Πέτροβιτς-
Ανδρουτσοπούλου

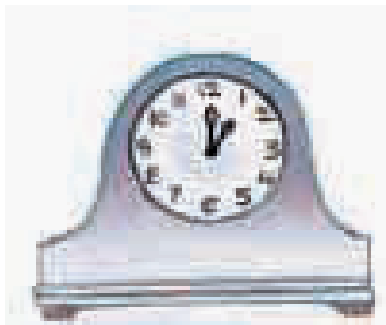

**Πιστεύεις ότι είναι σημα-
ντικό να ξέρει ένα παιδί
στην ηλικία σου την ώρα
και γιατί;**

**Κύκλωσε τα ρολόγια
που δείχνουν τις ώρες που
αναφέρονται στο κείμενο.**

Βάλε μόνος σου τους δείκτες στο ρολόι που δεν έχει, ώστε να δουν οι συμμαθητές σου τι ώρα ξυπνάς το πρωί.

Μικρή βιβλιοθήκη

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

12+1 παραμύθια από τη
Θεσσαλία, της Μαρούλας
Κλιάφα (συλλογή), εκδ.
Καστανιώτη, Αθήνα 1977.

Από τη λαϊκή μας παράδοση:
8. Παροιμίες - Ευχές - Σοφά
λόγια, του Β. Δ.

Αναγνωστόπουλου
(επιλογή), εκδ. Καστανιώτη,
Αθήνα 1995.

**Ελληνική Μυθολογία,
απόδοση Μενέλαος
Στεφανίδης, εκδ. Σίγμα,
Αθήνα 1999.**

**Η γκρινιάρρα κατσίκα, του
Αλέξη Τολστόι, σε απόδοση
του Γιάννη Ρίτσου,
εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1984.**

**Λαϊκά Παραμύθια για μικρά
παιδιά, του Β. Δ.**

**Αναγνωστόπουλου, εκδ.
Καστανιώτη, Αθήνα 1999.**

**Λαϊκοί Θρύλοι και παραδό-
σεις για παιδιά, του Β. Δ.**

**Αναγνωστόπουλου, εκδ.
Καστανιώτη, Αθήνα 1992.**

**Μύθοι του Αισώπου, της
Ελένης Βαλαβάνη,
εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1985.**

**Ο γάμος του Καραγκιόζη,
του Ευγένιου Σπαθάρη,
εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1997.**

**Ο Πλάτωνας, ο Σωκράτης
και οι Ολυμπιακοί αγώνες
των ζώων, της Όλγας
Ιωαννίδου, εκδ. Λιβάνης,
Αθήνα 2002.**

**Οι καρυάτιδες μετράνε τα
αστέρια, της Ελένης
Χατζούδη-Τούντα, εκδ.
Αγκυρα, Αθήνα 2003.**

**Οι περιπέτειες της αρχαίας
μαγισσούλας Μήστρας, της
Σμαράγδας Μανταδάκη,
εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2003.**

**Ομήρου Οδύσσεια,
απόδοση Κώστας Πούλος,
εκδ Παπαδόπουλος,
Αθήνα 2003.**

**Ώρα καλικαντζάρων,
του Μ. Αυτζή, εκδ. Ελληνικά
Γράμματα, Αθήνα 2000.**

Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ

**Σεληνάνθρωποι στη γη, της
Γιολάντας Πατεράκη, εκδ.
Μουστάκα, Αθήνα χ.χ.**

**«Το κομπιουτεράκι μου»
(ποίημα), του Δ,. Μανθό-
πουλου, από το βιβλίο
Σαράντα χαμόγελα, εκδ.
Ευρωεκδοτική, Αθήνα χ.χ..**

**«Το ρολόι» (ποίημα), του
Χάρη Σακελλαρίου, από το
βιβλίο Παιδική ποίηση, εκδ.
Καψάσκη, Αθήνα 1994.**

Βιβλιογραφικές / μουσικές πληροφορίες - εικόνες

Εικόνες

Φωτογραφίες

Μουσική

Εθν. Πιν.: Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, Αθήνα.

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

 Π. Ρέγκος, Σκυριανό πανηγύρι, 1938, λάδι, 85 X 100 εκ., Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης.

91 / 161&167

**(μότο) Μ. Δέδε, Γιορτές,
έθιμα και τα τραγούδια τους,
Φιλιππούτης, Αθήνα 1987.**

**Ο Μέγας Αλέξανδρος και
το Καταραμένο φίδι (από-
σπασμα), Ε. Σπαθάρης,
Ακρίτας, Αθήνα 1997.**

 **Καραγκιόζης, φιγούρα
Θεάτρου Σκιών, Μουσείο
Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης,
Αθήνα - Γ. Χαρίδημος,
Μπάρμπα Γιώργος, φιγούρα
Θεάτρου Σκιών, Μουσείο
Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης,
Αθήνα - Β. Κορφιάτης,
Μ. Αλέξανδρος, Μουσείο**

**Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης,
Αθήνα.**

Παροιμίες - γλωσσοδέτες,

α. Λαϊκά παραμύθια και

παραμυθάδες της Λέρου,

Δημ. Σχολείο Αγίας Μαρίας

Λέρου, Λέρος 2004 –

β. Γ. Δ. Καψάλης, Οι παροι-

μίες του Θεσπρωτού λόγιου

Κώστα Αθ. Μιχαηλίδη,

Gutenberg, Αθήνα 1998 –

γ. Μ. Γ. Μερακλής, Παροι-

μίες ελληνικές και των άλλων

βαλκανικών λαών, Πατάκης,

Αθήνα 1995 –

δ. Ν. Γ. Πολίτης, Μελέται

περί του Βίου και της γλώσσης του ελληνικού λαού.

Παροιμιαί, τόμ. α',

Αθήνα 1899, –

ε. Γ. Παπαδόπουλος,

«Γλωσσική ύλη της νήσου

Νισύρου», Ζωγράφειος

Αγών, ό.π. –

στ. Γλωσσοδέτες,

Μαντέματα, επιλογή Β. Δ.

Αναγνωστόπουλος, ό.π.

[Οι τηγανίτες του

Τραγοπόδη], Π. Τσιμικάλη,

Οι μυλωνάδες και η νυφίτσα,

Κέδρος, Αθήνα 1984.

**Χελιδόνισμα, Α.
Κυριακίδου - Νέστορος, Οι
12 μήνες. Τα Λαογραφικά,
Μαλλιάρης – Παιδεία,
Θεσσαλονίκη χ.χ.**

 **«Χελιδόνισμα» από την
Αγριανή Σερρών, φωτ. Γ.
Αικατερινίδης, 1967, στο Γ.
Ν. Αικατερινίδης, «Το παιδί
σε εθιμικούς αγερμούς και
ευχετηριακά δρώμενα»,
Λαϊκή παράδοση και Παιδί,
επιμ. Β. Δ. Αναγνωστόπου-
λος, Καστανιώτης, Αθήνα
1999 - «Χελιδόνα» Β.Δ.
Αναγνωστόπουλος, Το**

**τραγούδι της «Χελιδόνας»,
στο Ερευνώντας τον κόσμο
του παιδιού, 1, Ελληνικά
Γράμματα, 1995**

**🎵 Δ. Σαμίου, Η Περπε-
ρούνα και άλλα τραγούδια
του λαού μας για παιδιά, CD
ZODIAC 1998.**

**Τα δύο αδέρφια, Piquemal
M., Lagautrière P. Les
Philo-fables, Albin Michel,
Paris 2003, μετάφρ. Μ.
Καπλάνογλου.**

**📷 Φ. Ζανέτης, [Λίχνισμα],
Δημοτικό Σχολείο Πλάκας
Τριοβάσαλων Μήλου, Από**

το σιτάρι στο ψωμί, επιμ.
Διαγιέλλη Α., Τσιριγωτάκης
Α., Μήλος 2001 Nelly's
«Γυναίκα με χειρόμυλο στα
Ανώγεια Κρήτης στη δεκ.
1930-40» φωτογρ. αρχείο
Μουσείου Μπενάκη – Φ. Ζα-
νέτης, [αλώνισμα], ό.π. – Τ.
Τλούπας, [θερισμός], Παρα-
δοσιακές καλλιέργειες,
Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα
1978 – [ζύμωμα] Ν.Μ. Ψιλά-
κη, Το ψωμί των Ελλήνων και
τα γλυκίσματα της λαϊκής
μας παράδοσης, Καρμάνωρ,
Ηράκλειο 2001.

 **Θεόφιλος Χατζημιχαήλ,
Μέγα αρτοποιείον Γεωργίου
Παναγιώτου Κοντουφούρνα-
ρη. Εκ Θεσσαλίας της Πρω-
τευούσης Λαρίσης, 1933,
Μουσείο έργων του Θεό-
φιλου, Βαρειά Μυτιλήνης.**

**Αινίγματα, α. Μ. Αλ. Αλεξιά-
δης, «Λαϊκό αίνιγμα και
παιδί. Παιδαγωγική διάστα-
ση της σχέσης», στο Λαϊκή
Παράδοση και Παιδί, επιμ. Β.
Δ. Αναγνωστόπουλος,
Καστανιώτης, Αθήνα 1999 –
β. Χ. Χατζητάκη – Καψω-
μένου, Θησαυρός Νεοελλη-**

**νικών Αινιγμάτων, Πανεπι-
στημιακές Εκδόσεις Κρήτης,
Ηράκλειο 2001 –
γ. Χ. Χατζητάκη -
Καψωμένου, ό.π. –
δ. Χ. Χατζητάκη
Καψωμένου, ό.π. –
ε. Πρόβλημα: Ν. Γ. Πολίτης,
Αινίγματα και λογοπαίγνια, Ο
εν Κωνσταντινοπόλει
Ελληνικός Φιλολογικός
Σύλλογος, τομ. η΄.**

 **Κ. Γραμματόπουλος
εικονογράφηση στο Ι. Κ.
Γιαννέλης – Γ. Σακκάς,
Αλφαβητάριο, Ο.Ε.Δ.Β., χ.χ.**

Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ

 Σ. Ζαραμπούκα, εικονογράφηση στο βιβλίο της, Αστρογάτος, Πατάκης, Αθήνα 1994.

(μότο) «Ο υπολογιστής μου», Θ. Χορτιάτη, από ανέκδοτη συλλογή.

Κύριε Ντεσιμπέλ..., Δ. Μανθόπουλος, Τα βούκινα της σιωπής, Αθήνα 1991.

Τυπικά παραδείγματα έντασης ήχων σε ντεσιμπέλ, Σχολική Εγκυκλοπαίδεια. Πατάκη Oxford, Πατάκης,

**Αθήνα 2001, τόμος 6,
λήμμα: ήχος.**

**Η ηλεκτρική σκούπα και η
λαχτάρα των δύο φίλων,
Φ. Χατζηχάνα, Οι
περιπέτειες του Καρυδάκη
και της Ζαχαρούλας,
Ψυχογιός, Αθήνα 1995**

**Ο υπολογιστής μου, Θ.
Χορτιάτη, από ανέκδοτη
συλλογή.**

**Ο Σαλίγκαρος βγαίνει
αμαξάδα (απόσπασμα),
Ζωή Κανάβα, Γεμεντζό-
πουλος, Αθήνα χ.χ.**

 Δ. Μυταράς, Το ατύχημα (2), ακρυλικό, 220 X 190 εκ., 1987.

Το ρολόι της Μάρως, Λ. Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, Στη γειτονιά του ήλιου, Καστανιώτης, Αθήνα 1990

Λύσεις και απαντήσεις

**Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ**

Τα δύο αδέρφια. Θερισμός, αλώνισμα, λίχνισμα, άλεσμα, ζύμωμα, ψήσιμο.

Αινίγματα. Μέλισσα και μέλι, το καρπούζι, η θάλασσα, το κουτάλι στο στόμα.

Πρόβλημα: Τα πρόσωπα του προβλήματος είναι δύο ο παπα-Γιάννης και η παπαδιά Μαρία, που έφαγαν από τρία αυγά ο καθένας.

Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ

Ο υπολογιστής μου. Τα «εικονίδια» σημαίνουν: κλείσιμο του ενεργού παραθύρου, μενού έναρξη, απ' το οποίο οδηγούμαστε

συνήθως στο κλείσιμο του υπολογιστή, μεταφορά ένα βήμα πίσω.

Περιεχόμενα

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

7

Ευγένιος Σπαθάρης,
Ο Μέγας Αλέξανδρος
και το Καταραμένο φίδι..... 8

Παροιμίες –
Γλωσσοδέτες 17

Πιπίνα Τσιμικάλη,
[Οι τηγανίτες
του Τραγοπόδη].....21

Χελιδόνισμα (λαϊκό)..... 37

Τα δύο αδέρφια (παραμύθι
από τη Μέση Ανατολή) ... 42

Αινίγματα 48

**Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ**

53

**Δημήτρης Μανθόπουλος,
Κύριε Ντεσιμπέλ
(ποίημα) 54**

**Φιλίσα Χατζηχάνα,
Η ηλεκτρική σκούπα
και η λαχτάρα των δύο
φίλων 62**

**Θέτη Χορτιάτη,
Ο υπολογιστής μου
(ποίημα) 70**

**Ζωή Κανάβα,
Ο Σαλίγκαρος βγαίνει
Αμαξάδα 75**

**Λότη Πέτροβιτς –
Ανδρουτσοπούλου,
Το ρολόι της Μάρως..... 79**

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

